

ACC. N:R M.10404: 1-5

Landskap: Småland

Upptecknat av: Joh. Tjögquist

Härad: Västna

Adress: Lönasa, Hultsjö

Socken: Hultsjö

Berättat av:

Uppteckningsår: 1947

Född år 1883 i Hultsjö

Prestaren

s. 1-5.

LwF. 60.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bruket med prestaver har förekommit i Hultsjö sedan gammalt, men hur gammal seden är kan jag tyvärr ej ge någon bestämd upplysning om.

Och betydelsen med benämningen med prestaver är att det först och främst är en högtidlighet och en ära till dem som prestaverna bäres för, och har nog i alla tider, och gör så ännu, burits vid s.k. bättre eller förmögnare folks begravningar, åtminstone har det varit så inom Hultsjö sockna.

Och när man talar om prestaver, menar man endast de florbhängda stavarna, så något med personligt har det intet att göra.

I Hultsjö har prestaverna använts endast vid begravningar, men hur länge seden varit är mig inte bekant, jag har gjort förfrågningar hos kyrkoherde K. J. Larsén men han kan heller ej ge någon upplysning om hur gammal seden är.

Den första gången som undertecknad hört berättas om att prestaver använts i Hultsjö, var när en Prost begravdes, som hette Sune Gustaf Bolin, och detta var i mitten av 1800 talet. Vidare har prestaver förekommit vid kyrkoherde C. Mobergs begravning omkring 1880 talet, samt vid kyrkoherde T. O. Carlbergs begravning i början av 1900 talet, samt nu senast vid kontraktprostens John Ponténs begravning år 1942.

Vidare förekom bärandet av prestaver även för andra än prästerliga personer personers begravningar.

Vid Godsägare Carl Svenssons begravning i Björnskog i början av 1900 talet förekom
prestavering. I övrigt förekommer inga prestaver vid jordfästning av gemena man,
utan prestaverbruket förekommer endast vid s.k. förnämre jordfästningar. Och inte
heller har jag hört berättas om att några särskilda bestämmelser funnits som skul-
le gälla prestavernas förekomst.

Prestaverna i Hultsjö kyrkans inventarier, och finnes 2 par, därav ett par av ganska
gammal typ, och stängerna ganska korta, med små svarvade kulor i överändan. De två ny-
are prestaverna äro mycket längre, och äro omkring 1,50 m. långa, medan de gamla äro
endast omkring 1,20 m. de nyare har också mycket större samt fasonerade kulor i
övrändan, omkring dessa kulor hänges floret, varvid florbänden får hänga ned omkring
15-20 centimeter, och som ovan nämts har de nyare inte samma utseende som de äldre,
men färgen är gemensam för de båda nämligen svart.

Det har även berättats för mig att det skulle finnas prestaver i privat egendom
och då särskilt på större gårdar, och speciellt på herregårdar.

På Herregårdarna Björnskog och Dollby i Hultsjö, skulle för längre tid tillbaka
i tiden funnits prestaver som tillhörde respektive gårdar, men äro nu bortkomna ty
jag har personligen på ort och ställe förvissat mig därom.

För mycket länge sedan kallades prestaverna ofta för sorgstavar, men numera prestaver.

De som buro prestaverna vid jordfästningen voro vanligtvis sådana personer som hade någon eller sågt några större förtroendeuppdrag inom kommunen såsom t.ex. nämndemannen, kyrkovärdarna, eller också några andra som skulle anses rikare eller på något sätt förnämre än den vanliga allmogen. Vidare bars prestaverna av präster, och då särskilt om det var någon ämbetsbroder som jordfästes. Men mycket ofta bars prestaverna även av soldater, och det ansågs alltid för en stor ära att få bära prestaverna.

De som buro prestaverna mötte alltid begravningsföljet vid kyrkporten, och gick sedan före kistan tills den var placerad på sin plats, där stannade de, en vid vardera sidan om kistan, och stodo kvar där under hela jordfästningsceremonien, och stodo alltid vid huvudet på den avlidne. Om den avlidne jordfästes inne i kyrkan stodo de prestaverande kvar under hela gudstjänsten, och då kunde det hända att det byttes om så att de första fingo avlösning, när sedan kistan fördes ut till gravenging. De prestaverande före kistan, och när kistan var nedsänkt sänktes prestaverna över graven.

Den processionsordning som vid alla begravningar förekom, och förekommer ännu i dag på min trakt, är att närmast efter kistan följer de närmast anhöriga, därefter den närmaste släkten, och sist kom som det heter "roten" det vill säga de övriga

inbjudna, detta räknat från sorgehuset till kyrkan, och samma blir det vid jordfästningen och kransnedläggningen.

Om jordfästningen förrättas inne i kyrkan, så sätter sig de allra närmaste anhöriga i de allra främsta bänkarna, i bänkarna därefter kommer den övriga släkten, och därefter "roten". Om det är en söndag som det är en begravning, och högmässan övervares, så stiger inte begravningsfolket upp, vare sig när prästen läser varken Epistel eller Evangelietexterna, utan endast vid själva jordfästningen stiges upp.

Från sorgehuset bäres inga prestaver, utan de prestaverande hämtar dem vid framkomsten till kyrkan. När sedan ceremonien är över, lämnades prestaverna tillbaka i kyrkan.

Att prestaver förekommit vid några andra tillfällen än vid begravningar har jag ej hört berättas om, men det vill synas som om förekomsten av prestaver, skulle vara av mera typisk art, och då särskilt för olika socknar, såsom t.ex. Asa socken i Kronobergs län. Där har jag talat med många äldre personer som berättat om att det visserligen finns ett par prestaver i deras kyrka, men vet aldrig om att de har använts vid någon begravning, ej heller vid något annat tillfälle.

Något som kallas för gravkors har mig veterligt inte förekommit på min trakt.

Men från Hjälmseryds församling har jag hört berättas om att något slags gravkors skulle ha förekommit för länge sedan, men vem som bar det eller hur det bars i begravn-

ningståget, har jag ej lyckats få reda på, och kan jag ej ge någon upplysning om,
ej heller kan jag ge någon upplysning om hur gammal seden är, eller om det burits
några prestaver i samband härmed.

Lönåsa H U L T S J Ö i juli 1947

Joh. Sjöquist.

